
URME DE LOCUIRE GUMELNIȚEANĂ ÎN ARIA LOCALITĂȚII MAHMUDIA, JUD. TULCEA

Florian Mihail*

Abstract: *In this paper, the author directs his attention to the lithic material in the collection of Mahmudia school, which mostly consisted of flint objects. The author studied the raw material, technology and typology of the sample. Given the very vague picture of the Chalcolithic in Mahmudia, the information resulted from this analysis holds special value.*

Rezumat: *În cadrul acestei contribuții autorul își îndreaptă atenția asupra materialului litic prezent în colecția Liceului Teoretic „Vasile Bacalu” din localitatea Mahmudia. Acesta este compus în special din piese de silex, asupra cărora s-au realizat observații cu privire la materia primă, aspecte tehnologice și tipologice. În contextul unei imagini foarte vagi pe care o are Calcoliticul în aria localității Mahmudia, informațiile oferite prin acest studiu capătă o valoare deosebită.*

Keywords: *Mahmudia, Chalcolitic, Gumelnița, flint, polished stone.*

Cuvinte cheie: *Mahmudia, Calcolitic, Gumelnița, silex, piatră șlefuită.*

INTRODUCERE

La sfârșitul anului 2012 am avut ocazia de a vizita, alături de alți colegi din cadrul Institutului de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion” din Tulcea (în continuare ICEM), micul muzeu amenajat în cadrul Liceului Tehnologic „Vasile Bacalu” Mahmudia. Acesta găzduiește vestigiile arheologice ce acoperă întregul interval cronologic cuprins între preistorie și epoca modernă. O parte a materialului studiat de către membrii echipei ICEM Tulcea a fost deja valorificat științific, prin publicarea în rândurile unor reviste de specialitate¹. În paginile următoare, vom completa tabloul schițat de către colegii noștri, prin prezentarea materialelor arheologice ce au constituit obiectul atenției noastre – un grup de piese de silex, un topor perforat de piatră șlefuită precum și un foarte redus material ceramic.

Existența unor elemente de locuire gumelnițeană în aria localității Mahmudia au fost deja semnalate în cadrul literaturii arheologice². În anul 1970, a fost descoperit de către profesorul Dănulescu, în zona cu promontorii înalte, despărțite de râpe adânci, situată la vest de sat, un vas decorat cu barbotină aparținând culturii Gumelnița. Din păcate, până în acest moment nu se cunosc informații suplimentare în legătură cu

* Institutul de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion”, str. Progresului, nr. 32, 820009, Tulcea; e-mail: florianhamangia@yahoo.com

¹ Ailincăi, Ailincăi 2012; Topoleanu, Bogdan, Haynes 2012.

² Oberländer-Târnoveanu 1980, 55.

prezența comunităților gumelnițene în spațiul menționat, astfel încât cunoștințele acumulate prin studierea materialului litic aflat în colecția școlii devin cu atât mai valoroase. Mult mai bine documentate din punct de vedere arheologic sunt epocile istorice ulterioare calcoliticului: epoca fierului, antichitatea și epoca medievală³.

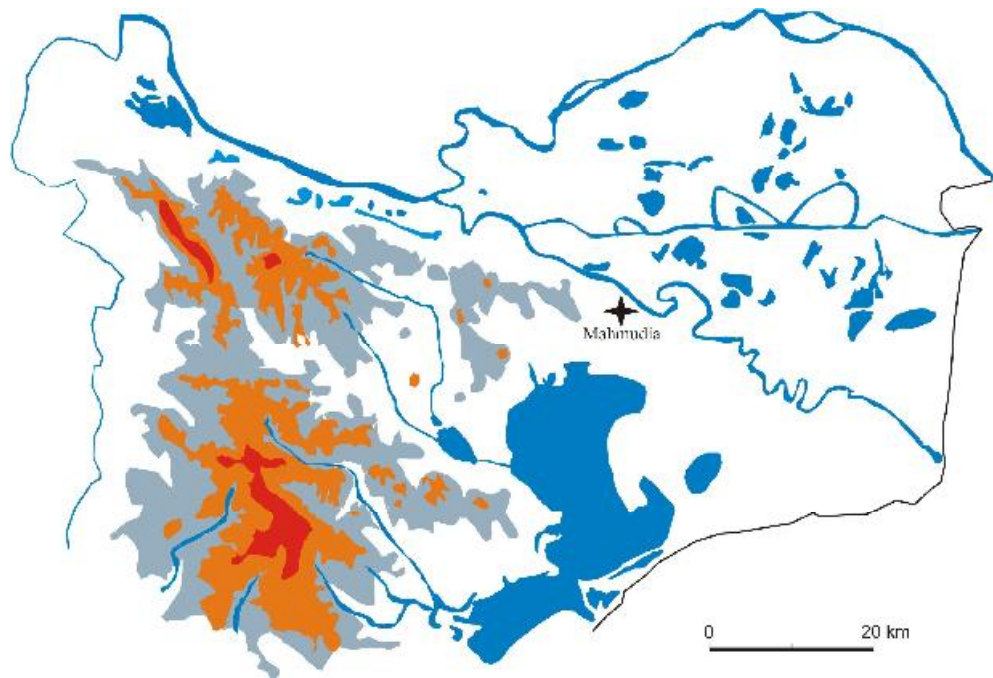

Fig. 1. Poziția geografică a localității Mahmudia / *The geographic position of Mahmudia.*

PIESELE DE SILEX

Micul lot de piese de silex prezent în colecția Liceului Tehnologic „Vasile Bacalu” din Mahmudia este compus din 12 exemplare⁴. Cele mai multe (7) au fost cioplite dintr-un silex maroniu-deschis, mat, cu granulație fină sau medie (Fig. 2/2). Acesta corespunde materiei prime identificate cel mai adesea pe siturile gumelnițene, regăsită în cadrul literaturii de specialitate sub denumirea de *silex balcanic*⁵. Alte două

³ Oberländer-Târnoveanu 1980, 55; Mănucu-Adameșteanu 2010; Ailincăi, Ailincăi 2012; Topoleanu, Bogdan, Haynes 2012.

⁴ Ținem să mulțumim și cu această ocazie Doamnei Director Stoica Florica pentru permisiunea de a studia materialul aflat în colecția Liceului Tehnologic „Vasile Bacalu”.

⁵ Furestier, Mihail 2011, 366; Niță, Ștefan 2011, 196; Mihail, Ștefan 2014, 268; Carozza *et alii* 2014, 247.

piese au fost obținute dintr-un silex cu o culoare maroniu-închis către cortex și crem către interior, prezentând un aspect mat și opac (Fig. 2/5). Alte două variante de silex observate pe câte un singur exemplar au următoarele caracteristici: culoare gri-închis, aspect mat și opac, granulație fină către medie (Fig. 2/4), iar cea de a doua, culoarea negru cu pete albe, mat, opac și granulație fină (Fig. 2/3). O singură piesă a fost confecționată dintr-un calcar gri (Fig. 2/1).

Fig. 2. Tipuri de materie primă identificate în colecția Liceului Tehnologic „Vasile Bacalu” Mahmudia / Types of raw material identified in the collection of the Technological High School “Vasile Bacalu” Mahmudia.

Din cele 12 piese, șapte constituie suporturi de tip laminar (Fig. 3/1-7). Patru au secțiunea trapezoidală, iar restul triunghiulară. Toate exemplarele reprezintă fragmente meziale de lamă. Din păcate, nici una nu păstrează indicii cu privire la tehnica utilizată pentru executarea debitajului, fie datorită fragmentării avansate, fie datorită intervențiilor ulterioare debitajului vizând fabricarea și utilizarea. Cele mai multe (5) au fost confecționate din *silex balcanic*, câte un exemplar fiind debitat și din silex gri-închis și calcar.

Au fost identificate și patru suporturi de tip așchie și o așchie laminară (Fig. 3/9-12). Trei dintre acestea sunt corticale, provenind din etapa de amenajare a nucleului pentru exploatare, ultima fiind obținută ca urmare a fasonării. Două așchii sunt din *silex balcanic*, pentru celelalte două materia primă este reprezentată de un silex cu o culoare maroniu-închis către cortex și crem către interior.

Grupul pieselor finite este compus din patru gratoare, dintre care unul reutilizat ca *pièce esquillée*, două piese retușate marginal și un străpungător (Fig. 3/1-4).

Pentru toate gratoarele au fost folosite drept suport lame din *silex balcanic* cu secțiunea trapezoidală (3) sau triunghiulară (1). Partea activă prezintă un aspect convex, ușor neregulat în cazul a două exemplare, datorită manierei de retușare într-un caz, și necesității refacerii datorită deteriorării în cel de al doilea. A fost amenajat prin retușe directe, într-un singur caz abrupte și decorticate. La o singură piesă a fost observată retușarea marginilor. Un exemplar păstrează pe fața inferioară retușul de tip vibrat specific *pièce esquillée* (Fig. 3/1).

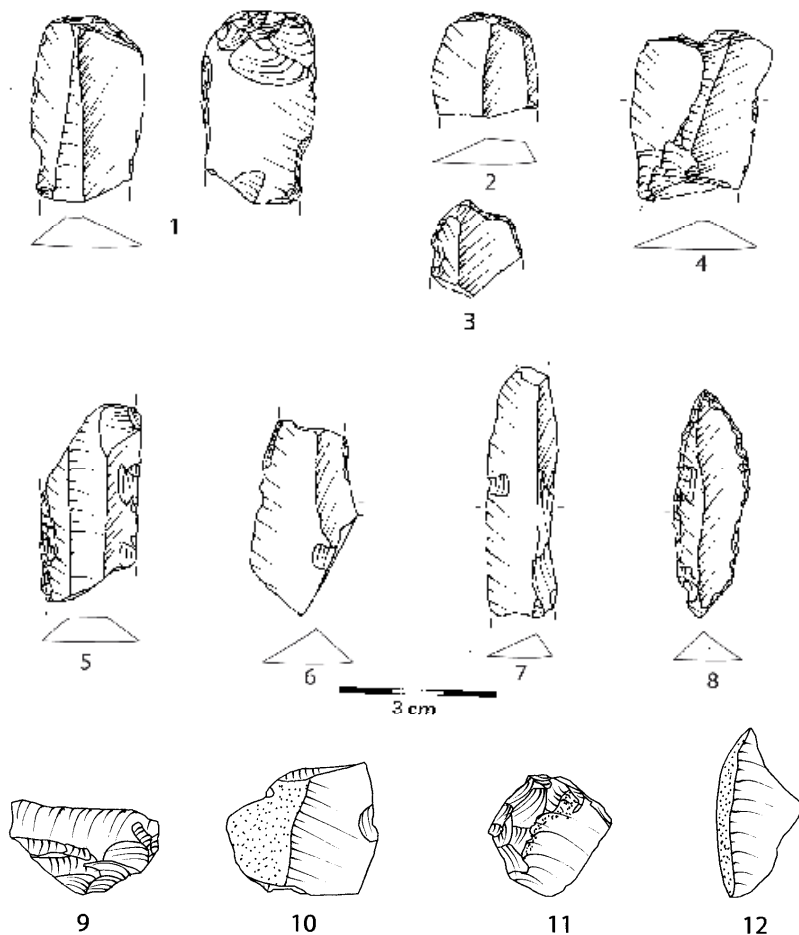

Fig. 3. Materialul litic cioplit prezent în colecția Liceului Tehnologic „Vasile Bacalu” Mahmudia / Flint objects from the collection of the Technological High School “Vasile Bacalu” Mahmudia.

Cele două piese retușate marginal au fost amenajate pe o lamă din *silex balcanic* cu secțiunea transversală trapezoidală și pe o alta din *silex gri-închis* cu secțiunea transversală triunghiulară (Fig. 3/5-6). Ambele s-au conservat sub forma unor fragmente meziale, fiind obținute prin executarea unor retușe directe, rectilinii, semi-abrupte, cu o morfologie decorticată și scalariformă.

Fig. 4. Topor de piatră șlefuită / Stone axe.

Străpungătorul a fost lucrat pe așchie laminară, din *silex* negru cu pete albe, retușată direct, total, convex, semi-abrupt și decorticat (Fig. 3/8).

Alături de grupul de piese de *silex*, în colecția Liceului Tehnologic „Vasile Bacalu” Mahmudia se află și un topor perforat de piatră șlefuită, confecționat din bazalt (Fig. 4). Acesta avea formă romboidală, specifică acestui tip, păstrată pe jumătate ca urmare a deteriorării. După conturare, forma finală a fost obținută prin abraziune, executată pe întreaga suprafață. Perforația este circulară, striatiile din interiorul său fiind o dovadă a realizării acestuia prin mișcare rotativă. Una dintre fețe prezintă un aspect bombat, pe când cealaltă este dreaptă. Partea activă este foarte tocită și prezintă pe alocuri mici desprinderi de așchii create prin utilizare. Spargerea toporului s-a produs la nivelul perforației, fenomen atestat adesea pentru acest tip de piesă.

MATERIALUL CERAMIC

Pieșele din lut sunt reprezentate printr-un vas întreg și fragmentul buzei unui alt recipient. Vasul întreg reprezintă o oală cu umărul rotunjit și buza dreaptă. Imediat sub aceasta se observă o bandă lustruită cu o grosime de cca. 1,5 cm. Pe suprafața sa sunt vizibile alte benzi, mai subțiri, dispuse în relief și orientate vertical și paralel. (Fig. 5/1).

Fragmentul ceramic constituie o buză prevăzută cu un brâu alveolat și aparține unei forme deschise (Fig. 5/2).

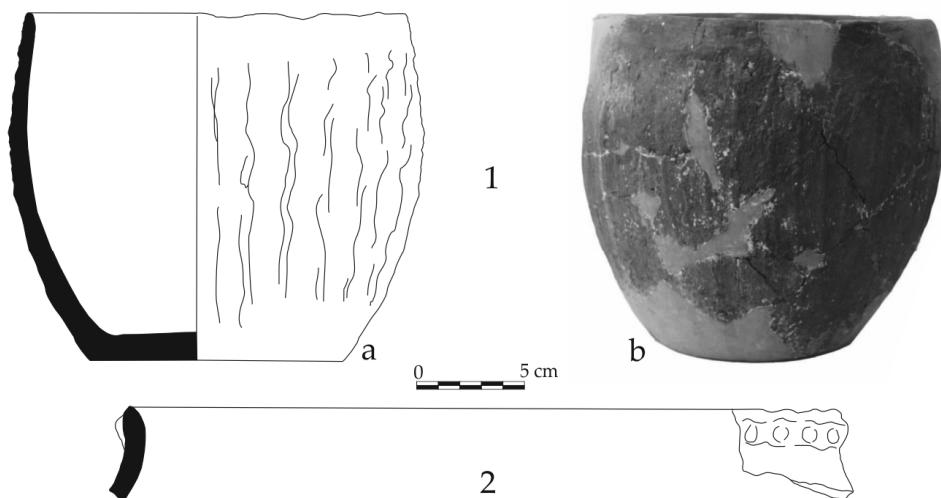

Fig. 5. Materialul ceramic calcolitic descoperit la Mahmudia / *The Chalcolithic pottery discovered at Mahmudia.*

OBSERVAȚII FINALE

Luând în considerare caracteristicile observate pe piesele studiate, propunem încadrarea din punct de vedere cronologic în cultura Gumelnița.

Deși foarte redus numeric, lotul de piese de silex de la Mahmudia respectă regula observată pe majoritatea siturilor gumelnițene, aceea conform căreia materia primă dominantă este *silexul balcanic*, obținut probabil pe calea schimbului. Prezența celor două așchii corticale aparținând unui silex maroniu-închis către cortex și crem către interior, poate servi ca indicator pentru exploatarea unei materii prime locale, de mai slabă calitate dar ușor accesibilă. Faptul că *silexul balcanic*, materia primă de cea mai bună calitate, este reprezentat doar prin produși debitați, în vreme ce așchiile corticale provin doar de la alte tipuri de silex, pare a indica existența în zonă a unui sistem de achiziție ce presupunea atât obținerea prin schimb, cât și exploatarea micilor resurse locale. Dacă la prima vedere ipoteza pare, pe bună dreptate, slab susținută, datorită dimensiunilor reduse al lotului de piese studiat, este întărită, totuși, prin observarea acestui model pe alte așezări gumelnițene din zona de nord a Dobrogei⁶.

Tipurile identificate, precum și reutilizarea gratoarului în *pièce esquillée*, se încadrează între caracteristicile materialului litic cioplit gumelnițean identificate și în cadrul altor serii de pe situri contemporane⁷.

BIBLIOGRAFIE

- Ailincăi, S.C., Ailincăi, A., 2012, *Despre locuirea culturii Babadag de la Mahmudia, com. Mahmudia, jud. Tulcea*, Mousaios 17, 97-106.
- Carozza, L., Micu, C., Ailincăi, S., Mihail, F., Carozza, J.-M., Burens, A., Florea, M., *Cercetări în așezarea-tell de la Lunca (com. Ceamurlia de Jos, jud. Tulcea)*, în Ștefan, C.E., Florea, M., Ailincăi, S.-C., Micu, C. (eds.), *Studii privind preistoria sud-estului Europei*, Brăila, Ed. Istros, 233-262.
- Furestier, R., Mihail, F. 2011, *L'industrie lithique taillée de Taraschina*, în Carozza, L., Bem, C., Micu, C. (eds.), *Société et environnement dans la zone du Bas Danube durant le 5e millénaire avant notre ère*, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 365-384.

⁶ Furestier, Mihail 2011, 380.

⁷ Hansen et alii 2006, 31; Furestier, Mihail 2011, 376; Mihail, Ștefan 2014, 277.

- Hansen, S., Dragoman, A., Reingruber, A., Benecke, N., Gatsov, I., Hoppe, T., Klimscha, F., Nedelcheva, P., Baoquan, S., Wahl, J. 2006, *Pietrele – Eine kupferzeitliche Siedlung an der Unteren Donau. Bericht über die Ausgrabung im Sommer 2005*, Eurasia Antiqua 12, 1-62.
- Mănucu-Adameșteanu, Gh. 2010, *Contribuții la cunoașterea locuirii medio-bizantine de la Mahmudia-cetatea Salsovia (secolele X-XI)*, Peuce, S.N. 8, 223-236.
- Mihail, F., Ștefan, C.E. 2014, *Obiecte din piatră și materii dure animale descoperite în tell-ul de la Baia, jud. Tulcea, în Ștefan, C.E., Florea, M., Ailincăi, S.-C., Micu, C. (eds.), Studii privind preistoria sud-estului Europei*, Ed. Istros, Brăila, 263-298.
- Niță, L., Ștefan, C.E. 2011, *Considerații privind materialul litic din așezarea de la Cunești-„Măgura Cuneștilor“ (jud. Călărași)*, SCIVA 62, 3-4, 195-208.
- Oberländer-Târnoveanu, I. 1980, *Stațiuni antice pe raza comunei Mahmudia (jud. Tulcea)*, Peuce 8, 55-76.
- Topoleanu, F., Bogdan, D., Haynes, I. 2012, *Salsovia: chronological landmarks*, Peuce, S.N. 10, 101-144.